

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
din 29 aprilie 2004*

Republica Italiană
împotriva
Comisiei Comunităților Europene

„Recurs – Ajutoare de stat – Transport rutier de mărfuri – Efect asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și denaturarea concurenței – Ajutoare existente sau ajutoare noi – Principiul proporționalității și al protecției încrederii legitime – Motivare”

În cauza C-298/00 P,

Republica Italiană, reprezentată de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de domnul G. Aiello, avvocato dello Stato, cu domiciliul ales în Luxemburg,

recurentă,

având ca obiect un recurs formulat împotriva Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera a patra extinsă) din 15 iunie 2000, Alzetta și alții/Comisia (T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 și T-23/98, Rec., p. II-2319) privind anularea acestei hotărâri,

celelalte părți la procedură fiind:

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnul V. Di Bucci, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

Impresa Edo Collorigh și alții, reprezentate de M^c V. Cinque, avvocato,

Mauro Alzetta și alții,

Masotti Srl și alții,

Impresa Anna Maria Baldo și alții,

SUTES SpA și alții,

Ditta Pietro Stagno și alții,

Ditta Carlo Fabris & C. Snc,

Ditta Franco D’Odorico,

Ditta Fiorindo Birri,

* Limba de procedură: italiana.

Ditta Maria Cecilia Framalico,

Autotrasporti Claudio Di Viola & C. Snc,

și

Impresa Amedeo Musso,

reclamante în primă instanță,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul V. Skouris, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a șasea, domnii J. N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissechet și R. Schintgen și doamna F. Macken (raportor), judecători,

avocat general: domnul S. Alber,
grefier: doamna M.-F. Contet, administrator principal,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale părților în ședința din 20 martie 2003,

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 15 mai 2003,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea depusă la grefa Curții la 3 august 2000, Republica Italiană a formulat, în temeiul articolului 49 din Statutul CE al Curții de Justiție, un recurs împotriva Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță din 15 iunie 2000, Alzetta și alții/Comisia (T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 și T-23/98, Rec., p. II-2319, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta a respins acțiunea în anularea parțială a Deciziei 98/182/CE a Comisiei din 30 iulie 1997 privind ajutoarele acordate de regiunea Friuli-Venezia Giulia (Italia) în favoarea întreprinderilor de transport rutier de mărfuri din regiune (JO 1998, L 66, p. 18, denumită în continuare „decizia atacată”).

Cadrul juridic și situația de fapt

Cadrul juridic

- 2 Cadrul juridic al litigiului a fost prezentat în hotărârea atacată în modul următor:
 - „2 Dispozițiile generale privind ajutoarele acordate de state prevăzute la articolul 92 din Tratatul CE (devenit după modificare articolul 87 CE) și la articolele 93 și 94 (devenite articolele 88 CE și 89 CE) se aplică în domeniul transporturilor, sub rezerva aplicării dispozițiilor speciale prevăzute la articolul 77 din Tratatul CE (devenit articolul 73 CE) care a declarat compatibile cu tratatul ajutoarele care răspund necesităților de coordonare a transporturilor sau care constituie compensarea anumitor obligații inerente noțiunii de serviciu public.

- 3 Regulamentul (CEE) nr. 1107/70 al Consiliului din 4 iunie 1970 privind acordarea ajutoarelor de stat pentru transportul feroviar, rutier și pe căi navigabile interioare (JO L 130, p. 1, Ediție specială, 07/vol.1, p. 54), modificat ultima dată prin Regulamentul (CE) nr. 543/97 al Consiliului din 17 martie 1997 (JO L 84, p. 6, Ediție specială, 07/vol. 4, p. 163), care se întemeiază pe articolul 75 din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 71 CE) și pe articolele 77 și 94 din tratat, confirmă, la articolul 2, că articolele 92-94 din tratat se aplică în domeniul respectiv și prevede totodată norme speciale privind ajutoarele menționate în măsura în care acestea din urmă sunt specifice activității din sectorul respectiv. Astfel, regulamentul precizează cazurile și împrejurările în care statele membre pot să întreprindă măsuri de coordonare sau să impună obligații inerente conceptului de serviciu public care presupun acordarea de ajutoare, conform articolului 77 din tratat.
- 4 Cu privire la coordonarea transporturilor, articolul 3 punctul 1 litera (d) din Regulamentul nr. 1107/70 autorizează, până la intrarea în vigoare a normelor comunitare privind accesul la piața transporturilor, ajutoarele acordate ca o măsură excepțională și temporară în scopul eliminării, în cadrul unui plan de reorganizare, a capacității excedentare care determină probleme structurale grave, răspunzând astfel mai eficient la cerințele pieței transporturilor.
- 5 În cadrul instituirii unei politici comune în domeniul transporturilor, s-a liberalizat parțial piața transporturilor internaționale rutiere de mărfuri în Comunitate prin instituirea, în 1969, a unui sistem de contingente prin Regulamentul (CEE) nr. 1018/68 al Consiliului din 19 iulie 1968 privind constituirea unui contingent comunitar pentru transportul rutier de mărfuri între statele membre (JO L 175, p. 13). De exemplu, în 1991 și în 1992, contingentul comunitar includea 47 094 și, respectiv, 65 936 de autorizații, repartizate între statele membre conform unei formule stabilite. Astfel, Republicii Italiene i s-au acordat 5 550 de autorizații în 1991 și 7 770 în 1992. Autorizațiile comunitare acordau titularilor dreptul de a efectua transporturi între statele membre timp de un an. Regimul a fost menținut în vigoare până la 1 ianuarie 1993, data liberalizării complete a activității prin Regulamentul (CEE) nr. 881/92 al Consiliului din 26 martie 1992 privind accesul pe piața transportului rutier de mărfuri în cadrul Comunității către sau dinspre teritoriul unui stat membru sau care traversează teritoriul unuia sau mai multor state membre (JO L 95, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 2, p. 116).
- 6 În ceea ce privește piața transportului de mărfuri în interiorul unui stat membru, Regulamentul (CEE) nr. 4059/89 al Consiliului din 21 decembrie 1989 de stabilire a condițiilor în care transportatorii nerezidenți pot să opereze servicii de transporturi rutiere naționale de marfă în interiorul unui stat membru (JO L 390, p. 3), a subordonat de la 1 iulie 1990 cabotajul, respectiv transportul mărfurilor în interiorul unui stat membru de către un transportator rezident în alt stat membru, unui regim tranzitoriu sub forma unui contingent comunitar cu deschidere progresivă. Contingentul inițial total cuprindea 15 000 de autorizații de cabotaj pe o perioadă de două luni, repartizate între statele membre conform unei formule stabilite. În acest context, Republicii Italiene i s-au acordat 1 767 de autorizații. Regulamentul (CEE) nr. 3118/93 al Consiliului din 25 octombrie 1993 de stabilire a condițiilor în care transportatorii nerezidenți pot să opereze servicii de transporturi rutiere naționale de marfă în interiorul unui stat membru (JO L 279, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 3, p. 14), a prevăzut menținerea regimului tranzitoriu sub forma unui contingent comunitar total inițial de 30 000 de autorizații (dintre care 3 520 pentru Republica Italiană) care se majora cu 30 % anual până la instaurarea definitivă a liberalizării complete a activităților de cabotaj de la 1 iulie 1998.”

Situația de fapt

- 3 Faptele relatate la acest punct reies din constatările de fapt făcute de Tribunal în hotărârea atacată, după cum urmează:
- „7 Legge regionale nr. 28 a Regiunii Friuli-Veneția Giulia din 18 mai 1981 privind intervențiile pentru promovarea și dezvoltarea transporturilor de interes pentru Regiunea Friuli-Veneția Giulia, precum și a transportului rutier de mărfuri în contul terților (denumită în continuare «Legea nr. 28/1981») prevedea, la articolele 4, 7 și 8, măsuri de ajutor în beneficiul întreprinderilor de transport pentru terții stabiliți pe teritoriul regiunii.
- 8 Regimul instituit prin legea respectivă a fost înlocuit prin Legge regionale nr. 4 din 7 ianuarie 1985 privind intervențiile pentru promovarea și dezvoltarea transporturilor de interes pentru Regiunea Friuli-Veneția Giulia, precum și a transportului rutier de mărfuri în contul terților ([...] denumită în continuare «Legea nr. 4/1985»). Legea nr. 4/1985 a instituit, la articolele 4-6, un regim de ajutoare identic, în esență, cu cel instituit prin Legea nr. 28/1981.
- 9 Legile respective prevedeau trei măsuri în favoarea întreprinderilor de transport rutier pentru terții stabiliți pe teritoriul Regiunii Friuli-Veneția Giulia:
- a) finanțarea anuală pentru o perioadă de maximum zece ani de până la 60 % (pentru întreprinderi individuale) și 70 % (pentru cooperative și grupări) din rata de referință stabilită prin decret ministerial pentru dobânzile la împrumuturile contractate pentru (articolul 4 din Legea nr. 28/1981 și din Legea nr. 4/1985):
- realizarea infrastructurilor întreprinderii (construcții, achiziții, extindere, finalizare și modernizare a localurilor necesare activității întreprinderii, inclusiv cele destinate antrepoziției, stocării și manipulării mărfurilor);
 - achiziționarea, dezvoltarea și reînnoirea echipamentelor fixe și mobile, precum și a mijloacelor de transport interne și rutiere;
- b) finanțarea costului operațiunilor de leasing cu durată de trei sau cinci ani referitoare la vehicule, remorci și semi-remorci noi și caroserii intersanjabile pentru acestea, adaptate la activitatea de transport rutier de mărfuri, precum și la instalații, mașini și echipamente pentru utilizarea, întreținerea și repararea vehiculelor și pentru manipularea mărfurilor, în proporție de până la 25 % (pentru întreprinderi individuale) și 30 % (pentru cooperative și grupări) din prețul de achiziționare a bunurilor. Acest ajutor, prevăzut la articolul 7 din Legea nr. 28/1981 și la articolul 5 din Legea nr. 4/1985, a fost redus pentru toți beneficiarii la 20 %, apoi la 15 % din prețul de cumpărare prin legi regionale ulterioare;
- c) finanțarea anuală în proporție de până la 50 % în favoarea grupurilor și a altor forme de asociere, a investițiilor destinate construirii sau achiziționării de instalații și echipamente necesare realizării obiectivului grupării sau asocierii ori destinate contribuției la gestionarea și dezvoltarea serviciilor comune de adăpostire, întreținere și reparație a vehiculelor, precum și a instalațiilor și echipamentelor conexe acestora (articolul 8 din Legea nr. 28/1981 și articolul 6 din Legea nr. 4/1985).

- 10 [...] cuantumul creditelor prevăzute pentru ajutoarele menționate la articolul 4 din Legea nr. 4/1985 pentru perioada cuprinsă între 1985 și 1995 s-a ridicat la 13 000 milioane de ITL (6,7 milioane de euro), iar cererile admise au fost în număr de 155. În medie, nivelul ajutoarelor acordate a fost cuprins între 13 și 26 % din costurile și dobânzile împrumuturilor. Cuantumul prevăzut pentru perioada cuprinsă între 1981 și 1985 a ajuns la 930 milioane de ITL (0,4 milioane de euro), fiind admise 14 cereri în cursul perioadei respective (punctul II din decizia atacată).
- 11 [...] creditele prevăzute pentru ajutoarele menționate la articolul 5 din Legea nr. 4/1985 au însumat 23 300 milioane de ITL (11,8 milioane de euro) în perioada cuprinsă între 1985 și 1995, fiind admise 1 691 de cereri cu o rată de finanțare medie de 19 % în perioada respectivă. În 1993, au fost admise 83 de cereri și nivelul ajutorului a fost de 10 %. Între 1981 și 1985, s-au admis 305 cereri și s-au acordat 5 790 de milioane de ITL (2,9 milioane de euro) ca ajutoare (punctul II din decizia atacată).
- 12 Potrivit informațiilor comunicate Comisiei [Comunităților Europene] de către guvernul italian în urma deschiderii procedurii administrative, ajutoarele acordate în temeiul articolului 6 din Legea nr. 4/1985 erau destinate investițiilor în sectorul transportului combinat (punctul II al șaptelea din decizia atacată). Din decizia atacată (punctul VIII al șaptelea paragraf) reiese că ajutoarele respective reprezentau 10 % până la 15 % din suma totală a ajutoarelor acordate.

[...]

- 16 Prin scrisoarea din 14 februarie 1997, Comisia a informat guvernul italian despre decizia de a iniția procedura prevăzută la 93 alineatul (2) din tratat împotriva regimului ajutoarelor în favoarea întreprinderilor de transport rutier de mărfuri pentru terți, instituit prin Legea nr. 4/1985 și nr. 28/1981 (JO 1997, C 98, p. 16). Aceasta a invitat autoritățile italiene și terții să-și prezinte observațiile și să furnizeze toate documentele, informațiile și datele necesare pentru a examina compatibilitatea ajutoarelor în litigiu cu piața comună. Comisia a primit observațiile guvernului italian la 3 aprilie 1997 [...].
- 17 La 30 iulie 1997, Comisia a închis procedura prin adoptarea deciziei atacate. [...]"
- 4 Punctul VI din motivele deciziei atacate precizează că, deoarece ajutoarele în litigiu aveau ca scop ameliorarea poziției concurențiale a întreprinderilor de transport rutier de mărfuri pentru terții stabiliți în Regiunea Friuli-Veneția Giulia (denumită în continuare „Regiune”) prin reducerea costurilor normale ale activității acestora, care erau suportate în continuare de întreprinderile concurente stabilite în afara Regiunii, ajutoarele respective aduceau beneficii întreprinderilor și sectorului specific, ceea ce putea produce o denaturare a concurenței.
- 5 În primul rând, la punctul VII de la al treilea până la al unsprezecelea paragraf din motivele deciziei atacate, Comisia face distincție între piața transportului rutier de mărfuri la nivel local, regional și național, pe de o parte, și piața transportului rutier internațional de mărfuri, pe de altă parte. Aceasta amintește că, până la intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 4059/89, la 1 iulie 1990, prima piață menționată nu era deschisă concurenței comunitare. În consecință, ajutoarele acordate anterior datei respective întreprinderilor de transport care operau exclusiv la nivel local, regional sau național nu puteau afecta schimburile comerciale intracomunitare și, așadar, nu constituiau ajutoare acordate de stat în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat. În schimb, ajutoarele acordate întreprinderilor respective ulterior datei respective constituie ajutoare acordate de stat în sensul dispoziției citate, în sensul că puteau afecta schimburile comerciale dintre statele membre.

- 6 Referitor la piața transportului internațional rutier de mărfuri, la punctul III al patrulea paragraf din motivele deciziei atacate, Comisia indică faptul că această piață a fost deschisă concurenței intracomunitare din 1969, data intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1018/68. Astfel, la punctul VII ultimul paragraf din motivele menționate, aceasta deduce că, din 1969, ajutoarele prevăzute de Legile nr. 28/1981 și nr. 4/1985 au consolidat poziția financiară și, în consecință, marja de acțiune a întreprinderilor de transport rutier de mărfuri pentru terți din regiune față de concurenții acestora, pentru întreprinderile de transport internațional, și, din acest motiv, puteau să aibă efecte asupra schimburilor comerciale dintre statele membre. Așadar, ajutoarele respective constituie ajutoare acordate de stat în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat, iar caracterul local sau limitat al concurenței dintre transportatorii regionali nu poate exclude aplicarea dispoziției.
- 7 La punctul VIII al nouălea paragraf din motivele deciziei atacate, după ce a examinat dacă ajutoarele calificate drept ajutoare acordate de stat pot beneficia de derogare, Comisia consideră că ajutoarele acordate în temeiul articolului 6 din Legea nr. 4/1985 pentru finanțarea echipamentului destinat sectorului transportului combinat pot beneficia de exceptarea prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 1107/70. Nu se puteau aplica alte derogări prevăzute de regulamentul menționat sau de tratat pentru celelalte ajutoare acordate de regiune.
- 8 În ultimul rând, la punctul VIII ultimul paragraf din motivele deciziei atacate, se precizează că ajutorul acordat în temeiul Legilor nr. 28/1981 și nr. 4/1985 întreprinderilor de transport rutier de mărfuri din Regiune care efectuau transport local, regional sau național începând cu 1 iulie 1990, precum și întreprinderilor de transport internațional, nu este compatibil cu piața comună în sensul articolului 92 din tratat. Astfel, la punctul IX din motivele menționate, Comisia concluzionează că, întrucât guvernul italian a pus în aplicare regimul ajutoarelor în litigiu fără să fi îndeplinit obligația de notificare, regimul trebuie să fie considerat ilegal și este necesară recuperarea ajutoarelor respective în vederea restabilirii condițiilor de concurență loiale existente anterior acordării ajutoarelor.
- 9 Partea dispozitivă a deciziei atacate este redactată după cum urmează:

„Articolul 1

Subvențiile acordate întreprinderilor prestatoare exclusiv de transport local, regional sau național în temeiul Legilor nr. 28/81 și nr. 4/85 ale Regiunii Friuli-Veneția Giulia (denumite în continuare „subvenții”) până la 1 iulie 1990 nu constituie ajutoare acordate de stat în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat.

Articolul 2

Subvențiile care nu sunt reglementate la articolul 1 din prezenta decizie constituie ajutoare în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat și sunt ilegale întrucât au fost puse în aplicare contrar articolului 93 alineatul (3) din tratat.

Articolul 3

Subvențiile menite să finanțeze echipamentele adaptate în mod specific transportului combinat și utilizat exclusiv în transportul combinat constituie ajutoare acordate de stat în sensul articolului 92 alineatul (1) din tratat, dar sunt compatibile cu piața comună în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul (CEE) nr. 1107/70.

Articolul 4

Subvențiile acordate întreprinderilor de transport local, regional sau național și întreprinderilor de transport internațional începând cu 1 iulie 1990 sunt incompatibile cu piața comună întrucât nu îndeplinesc niciuna dintre condițiile necesare în vederea derogărilor prevăzute la articolul 92 alineatele (2) și (3) din tratat, nici condițiile prevăzute de Regulamentul (CEE) nr. 1107/70.

Articolul 5

Italia suspendă și recuperează ajutorul menționat la articolul 4. Ajutorul se rambursează conform dispozițiilor dreptului intern, plus dobânzile aferente calculate conform ratelor de referință utilizate la evaluarea regimurilor de ajutoare regionale, care încep să curgă de la data acordării ajutorului până la data rambursării efective.

[...]

Articolul 7

Republica Italiană este destinatară prezentei decizii.”

- 10 În urma adoptării deciziei atacate, regiunea, care suspendase acordarea ajutoarelor în litigiu începând cu 1 ianuarie 1996, a abrogat regimul de ajutoare prevăzut de Legea nr. 4/1985 și a luat măsurile necesare recuperării ajutoarelor acordate deja.

Procedura, concluziile și motivele invocate în fața Tribunalului, precum și hotărârea atacată

- 11 Date fiind aceste împrejurări, unele dintre întreprinderile beneficiare ale ajutoarelor în litigiu au introdus o acțiune în anularea parțială a deciziei atacate prin cererile depuse la grefa Tribunalului la 2 decembrie 1997 (T-298/97), 11 decembrie 1997 (T-312/97 și T-313/97), 16 decembrie 1997 (T-315/97), 19 decembrie 1997 (T-600/97–T-607/97), 2 ianuarie 1998 (T-1/98), 5 ianuarie 1998 (T 3/98–T-6/98) și 26 ianuarie 1998 (T-23/98).
- 12 Prin Ordonanța președintelui Camerei a patra extinse din 29 septembrie 1998, Republica Italiană a fost admisă ca intervenient în susținerea întreprinderilor pârâte în primă instanță (denumite în continuare „reclamante”).
- 13 În plus, prin cererea depusă la grefa Curții la 28 octombrie 1997, Republica Italiană a formulat o acțiune, înregistrată cu numărul C-372/97, în principal, pentru anularea parțială a deciziei atacate și, în subsidiar, pentru anularea deciziei exclusiv în măsura în care articolul 5 obliga statul membru să recupereze ajutoarele acordate începând cu 1 iulie 1990. Prin Ordonanța Curții din 24 noiembrie 1998 s-a suspendat procedura până la pronunțarea hotărârii atacate.
- 14 În acțiunile introduse la Tribunal, reclamantele solicitau, în principal, anularea parțială a deciziei atacate și, în subsidiar, anularea deciziei exclusiv în măsura în care articolul 5 obliga Republica Italiană să recupereze ajutoarele acordate începând cu 1 iulie 1990, plus dobânzile aferente. În susținerea concluziilor acestora, reclamantele invocă, în esență, patru motive de anulare.

- 15 Primul motiv de anulare invocat se baza pe încălcarea articolului 92 alineatul (1) din tratat. Reclamantele au susținut comiterea de către Comisie a unei erori de drept prin faptul că s-a limitat să invoce simpla posibilitate ca schimburile comerciale dintre statele membre să fie afectate și prin nedemonstrarea existenței unui risc real și concret de denaturare a concurenței. În speță, dat fiind că ajutoarele în litigiu aveau o valoare redusă, că beneficiarii acestora desfășurau, în special, activități regionale și că aveau funcție de compensare, ajutoarele respective nu erau susceptibile să aducă atingere comerțului dintre statele membre, nici să denatureze concurența. De asemenea, reclamantele au invocat faptul că decizia atacată era afectată de o lipsă de motivare.
- 16 Tribunalul a respins acest prim motiv considerând că motivarea a fost explicitată la punctele 75-106 din hotărârea atacată. În special, din decizie reiese că, pe de o parte, Comisia nu era obligată să demonstreze existența unui efect real al ajutoarelor în litigiu asupra comerțului dintre statele membre și asupra concurenței, iar pe de altă parte, nici quantumul considerat minim al ajutoarelor, nici dimensiunea relativ mică a întreprinderilor beneficiare, dar nici faptul că acestea își desfășurau activitatea la nivel local nu conduceau la constatarea absenței efectului ajutoarelor asupra pieței și a comerțului intracomunitar. În plus, obiecția referitoare la insuficiența motivării deciziei atacate a fost, de asemenea, respinsă de Tribunal deoarece Comisia a prezentat în decizie într-un mod succint, dar clar, motivele pentru care ajutoarele respective erau susceptibile să aducă atingere comerțului dintre statele membre și să denatureze concurența.
- 17 Al doilea motiv de anulare invocat de reclamante se baza, pe de o parte, pe încălcarea de către Comisie a articolului 92 alineatul (3) literele (a) și (c) din tratat și a articolului 3 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1107/70 în ceea ce privește interpretarea dispozițiilor derogatorii prevăzute la articolele menționate, iar, pe de altă parte, pe lipsa motivării din decizia atacată în această privință.
- 18 Tribunalul a respins acest al doilea motiv considerând, la punctele 124-135 din hotărârea atacată, că decizia atacată nu poate fi considerată viciată de o eroare de drept în acest sens și nici de lipsa motivării.
- 19 Al treilea motiv de anulare invocat de reclamante consta în afirmația că, întrucât ajutoarele în litigiu fuseseră instituite prin legi anterioare liberalizării sectorului transportului, nu trebuia ca acestea să fie calificate drept ajutoare noi, ci să se considere ajutoare existente.
- 20 Tribunalul a admis acest motiv exclusiv în măsura în care se referă la întreprinderilor de transport exclusiv local, regional sau național și l-a respins în măsura în care se referă la întreprinderile implicate în sectorul transportului internațional rutier de mărfuri. Motivele pe care Tribunalul și-a întemeiat raționamentul sunt următoarele:
- « 142 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, constituie ajutoare existente ajutoarele instituite înainte de intrarea în vigoare a tratatului sau de aderarea statului membru respectiv la Comunitățile Europene și ajutoarele care au fost puse în aplicare în mod legal în condițiile prevăzute la articolul 93 alineatul (3) din tratat (Hotărârea Curții [din 15 martie 1994,] Banco Exterior de España, [C-387/92, Rec., p. I-877], punctul 19, și Hotărârea Curții din 17 iunie 1999, Piaggio, C-295/97, Rec., p. I-3735, punctul 48).
- 143 De asemenea, regimul de ajutoare instituit pe o piață inițial închisă concurenței trebuie considerat, după liberalizarea pieței, drept un regim de ajutoare existente, în măsura în care la data instituirii nu se încadra în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat, care se aplica exclusiv în sectoarele deschise concurenței, având în vedere

condițiile prevăzute de articol cu privire la afectarea comerțului dintre statele membre și efectele asupra concurenței.

[...]

145 În speță, întrucât sectorul transportului internațional rutier de mărfuri a fost deschis concurenței prin Regulamentul nr. 1018/68 cu începere din 1969, regimurile de ajutoare în litigiu, instituite în 1981 și 1985, se încadrau încă de la instituire în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat și necesitau, din această cauză, să fie considerate regimuri de ajutoare noi care făceau astfel obiectul obligației de notificare prevăzute la articolul 93 alineatul (3) din tratat.

146 Din contră, în măsura în care piața cabotajului nu a fost liberalizată prin Regulamentul nr. 4059/89 decât cu începere de la 1 iulie 1990, regimurile de ajutoare în litigiu nu se încadrau, la data instituirii lor, în 1981 și 1985, în ceea ce privește ajutoarele acordate în sectorul transportului local, regional sau național, în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat.

147 Rezultă că ajutoarele acordate întreprinderilor care efectuau exclusiv acest tip de transport trebuie să fie considerate ajutoare existente și nu pot face obiectul, dacă este cazul, al unei decizii de incompatibilitate care produce efecte pentru viitor.

148 Astfel, în temeiul dispozițiilor articolului 93 alineatele (1) și (2) din tratat și conform principiului securității juridice, în cadrul verificării permanente a ajutoarelor existente, Comisia este autorizată exclusiv să hotărască suspendarea sau modificarea ajutoarelor respective în termenul în cauză în termenul stabilit de Comisie. Așadar, ajutoarele pot fi puse în aplicare în mod legal atâta timp cât Comisia nu a constatat incompatibilitatea acestora (Hotărârea Curții din 30 iunie 1992, Italia/Comisia, C-47/91, Rec., p. I-4145, punctele 23 și 25, și Hotărârea Curții Banco Exterior de España, citată anterior, punctul 20).

[...]

150 Prin urmare, decizia atacată trebuie anulată în măsura în care, la articolul 2, declară ilegale ajutoarele acordate începând cu 1 iulie 1990 întreprinderilor de transport exclusiv local, regional sau național, iar, la articolul 5, dispune recuperarea acestora.”

21 Al patrulea motiv de anulare invocat de reclamante se baza pe faptul că articolul 4 din decizia atacată, la care face trimitere articolul 5, prevedea recuperarea ajutoarelor incompatibile cu tratatul, constată în mod clar incompatibilitatea cu piața comună a ajutoarelor acordate începând cu 1 iulie 1990, dată care nu se aplică numai ajutoarelor acordate întreprinderilor de transport exclusiv local, regional sau național, ci și întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri. Astfel, Comisiei i se reproșează că nu a respectat principiul proporționalității și al încrederii legitime, dar nici obligația de motivare în ceea ce privește recuperarea ajutoarelor.

22 Tribunalul a respins și acest motiv, invocând motivarea prezentată la punctele 162-177 din hotărârea atacată, întemeiată pe considerentul conform căruia articolul 4 din decizia atacată trebuie interpretat în sensul că are în vedere ajutoarele acordate întreprinderilor de transport local, regional sau național începând cu 1 iulie 1990, precum și ajutoarele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri de la instituirea regimurilor de ajutoare în litigiu.

23 Totodată, Tribunalul a hotărât că, întrucât ajutoarele în litigiu nu au fost notificate Comisiei, reclamantele nu au demonstrat existența unui temei concret care să facă posibilă presupunerea că obligația de rambursare a ajutoarelor individuale acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri prezintă, ținând seama de efectul ajutoarelor asupra concurenței, un caracter evident disproporționat în raport cu obiectivele tratatului și nici existența unei împrejurări excepționale de natură să justifice încrederea legitimă în legalitatea ajutoarelor acordate întreprinderilor respective. În plus, instanța a concluzionat că decizia atacată este motivată suficient în această privință.

24 Dispozitivul hotărârii atacate este redactat după cum urmează:

« 1) Articolul 2 din Decizia 98/182/CE a Comisiei din 30 iulie 1997 privind ajutoarele acordate de Regiunea Friuli-Venezia Giulia (Italia) în favoarea întreprinderilor de transport rutier de mărfuri din regiune se anulează în măsura în care declară ilegale ajutoarele acordate începând cu 1 iulie 1990 întreprinderilor de transport exclusiv local, regional sau național.

2) Articolul 5 din Decizia 98/182/CE se anulează în măsura în care obligă Republica Italiană să recupereze ajutoarele respective.

3) Respinge celelalte pretenții.

4) Fiecare dintre părți suportă propriile cheltuieli de judecată.”

Recursul

25 În recurs, Republica Italiană solicită Curții:

— în principal, anularea parțială a hotărârii atacate;

— în subsidiar, anularea deciziei atacate în măsura în care impune obligația de recuperare a subvențiilor acordate plus dobânzile aferente;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

26 Comisia solicită Curții:

— respingerea recursului;

— anularea hotărârii atacate sau, în subsidiar, anularea acesteia în măsura în care anulează parțial decizia atacată;

— obligarea Republicii Italiene și a societăților Impresa Edo Collorigh și alții (denumite în continuare „Collorigh și alții”), care se numărau printre reclamantele în primă instanță, la plata cheltuielilor de judecată.

27 În memoriul pe care l-au prezentat drept răspuns la comunicarea recursului, Collorigh și alții solicită, în esență, Curții:

— anularea hotărârii atacate în măsura în care:

- declară incompatibile cu piața comună ajutoarele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri care au beneficiat de subvenții acordate în temeiul Legilor nr. 28/1981 și nr. 4/1985;
- califică drept „ajutoare noi” subvențiile acordate întreprinderilor care au efectuat activități de transport internațional rutier de mărfuri în perioada cuprinsă între 1981 și 1995;
- ordonă autorităților competente ale Republicii Italiene să recupereze ajutoarele considerate ilegale;
- în subsidiar, anularea deciziei atacate în măsura în care impune obligația de recuperare a subvențiilor acordate plus dobânzile aferente;
- cu caracter mai subsidiar, anularea deciziei atacate prin limitarea obligației de restituire a sumei minime, ținând seama de profitul real realizat de întreprinderile respective și sarcinile fiscale care le revin acestora.

Cu privire la recursul incident

Argumentele părților

- 28 În cadrul recursului incident, care trebuie examinat în primul rând, Comisia susține că Tribunalul a încălcat atât obligația de a verifica din oficiu admisibilitatea acțiunilor introduse în primă instanță, cât și articolul 173 alineatul (4) din Tratatul CE [devenit după modificare articolul 230 alineatul (4) CE], dispoziție care stabilește criteriul interesului individual. Potrivit Comisiei, Tribunalul ar fi trebuit să considere că acțiunile trebuie declarate inadmisibile pentru lipsa criteriului interesului individual, reclamantele neputând să se prevaleze nici de calitățile care le sunt specifice, nici de situația de fapt care le caracterizează în raport cu alți beneficiari actuali sau potențiali ai ajutoarelor în litigiu.
- 29 Considerând că decizia atacată constituie un act cu aplicabilitate generală, Comisia afirmă că actul nu le privește în mod individual pe reclamante, care sunt întreprinderi ce nu au invocat și nu puteau invoca niciun factor specific de natură să le individualizeze față de alte întreprinderi implicate și care nu au participat la procedura oficială de evaluare a ajutoarelor în litigiu. Mai precis, decizia nu a adus atingere drepturilor specifice ale reclamantelor respective, diferite de drepturile celorlalte întreprinderi beneficiare ale ajutoarelor menționate.
- 30 Potrivit Comisiei, această analiză este confirmată de jurisprudență (a se vedea în special Hotărârea din 10 iulie 1986, DEFI/Comisia, 282/85, Rec., p. 2469, și Hotărârea din 2 februarie 1988, Van der Kooy și alții/Comisia, 67/85, 68/85 și 70/85, Rec., p. 219) și nu este infirmată prin Hotărârea din 19 octombrie 2000, Italia și Sardegna Lines/Comisia (C-15/98 și C-105/99, Rec., p. I-8855). În special, întreprinderea implicată în cauza care a condus la hotărârea menționată în ultimul rând se afla într-o poziție diferită întrucât aceasta a fost afectată de decizia Comisiei nu numai în calitate de întreprindere potențial beneficiară a regimului de ajutoare, „ci și în calitate sa de beneficiar real al unui ajutor individual acordat în temeiul acestui regim, a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie”.
- 31 În special, Comisia subliniază că, în primul rând, ordinul de recuperare a ajutoarelor acordate deja nu constituie decât unul dintre aspectele deciziei atacate, care continuă să se aplice tuturor beneficiarilor, inclusiv celor care nu sunt beneficiari decât potențial. În continuare, aceasta susține că existența concretă a unei obligații impuse fiecărei întreprinderi de a

rambursa ajutoarele primite nu s-ar putea stabili decât la finalul unor constatări complexe. În ultimul rând, dacă toate acțiunile întreprinderilor care au beneficiat de ajutoare acordate în temeiul regimurilor declarate ilegale și incompatibile cu piața comună și a căror recuperare a fost dispusă printr-o decizie a Comisiei ar fi admisibile pentru contestarea deciziei respective în fața Tribunalului, în cazurile în care întreprinderile respective nu formulează un recurs, hotărârile preliminare privind recuperarea ajutoarelor respective ar fi considerate inadmisibile (a se vedea Hotărârea din 9 martie 1994, TWD Textilwerke Deggendorf, C-188/92, Rec., p. I-833, punctele 25 și 26). Aceasta consideră că efectul negativ al situației constă în obligarea întreprinderilor beneficiare la atacarea deciziei în fața Tribunalului în termenul scurt stabilit pentru acțiunea în anulare, înainte de a ști dacă, în conformitate cu dreptul intern, vor fi într-adevăr obligate să ramburseze ajutoarele primite, acest efect riscând să slăbească protecția juridică a întreprinderilor respective.

- 32 Comisia consideră că acest motiv de inadmisibilitate este un motiv de ordine publică. Prin urmare, deoarece Tribunalul ar fi trebuit să controleze din oficiu dacă decizia atacată le privește în mod individual pe reclamante, Curtea trebuie să sancționeze încălcarea acestei obligații. În subsidiar, Comisia solicită Curții să examineze ea însăși chestiunea admisibilității acțiunilor introduse în primă instanță. Statuând în conformitate cu articolul 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție, aceasta din urmă poate respinge acțiunile ca inadmisibile.

Aprecierea Curții

- 33 Pentru început, trebuie să se constate renunțarea Comisiei la concluziile formulate în subsidiar pentru anularea hotărârii atacate în măsura în care aceasta a anulat parțial decizia atacată.
- 34 Trebuie amintit că articolul 173 din tratat, în temeiul căruia Curtea controlează legalitatea actelor comunitare, prevede că orice persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune pentru motive de necompetență, de încălcare a unor norme fundamentale de procedură, de încălcare a prezentului tratat sau a oricărei norme de drept referitoare la aplicarea sa ori de abuz de putere împotriva deciziilor al căror destinatar este și împotriva deciziilor care, deși luate sub aparența unui regulament sau a unei decizii adresate unei alte persoane, o privesc în mod direct și individual.
- 35 În cazul în care o decizie nu privește o persoană fizică sau juridică în mod individual în sensul dispoziției menționate, ceea ce constituie o condiție fundamentală pentru a avea calitate procesuală activă în cadrul unei acțiuni pentru controlul judecătoresc al unui act comunitar, acțiunea respectivă este inadmisibilă, această inadmisibilitate constituind în consecință un motiv de ordine publică care poate, și chiar trebuie, să fie invocat din oficiu de către instanța comunitară (a se vedea, cu privire la lipsa de interes a unei părți de a formula sau continua un recurs, Hotărârea din 19 octombrie 1995, Rendo și alții/Comisia, C-19/93 P, Rec., p. I-3319, punctul 13).
- 36 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, alte subiecte decât destinatarii unei decizii nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă această decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului (a se vedea în special Hotărârea din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia, 25/62, Rec., p. 197, 223, Hotărârea din 2 aprilie 1998, Greenpeace Council și alții/Comisia, C-321/95 P, Rec., p. I-1651, punctele 7 și 28, precum și Hotărârea Italia și Sardegna Lines/Comisia, citată anterior, punctul 32).

- 37 Astfel, Curtea a hotărât că, în principiu, o întreprindere nu ar putea ataca o decizie a Comisiei de interzicere a unui regim de ajutoare sectorial dacă decizia nu o privește decât ca urmare a apartenenței sale la sectorul în cauză și a calității acesteia de beneficiar potențial al regimului respectiv. Astfel, o asemenea decizie se prezintă în raport cu întreprinderea reclamantă drept o măsură cu aplicabilitate generală care se aplică unor situații stabilite în mod obiectiv și implică efecte juridice în privința unei categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract (Hotărârea Van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior, punctul 15, Hotărârea din 7 decembrie 1993, Federmineraria și alții/Comisia, C-6/92, Rec., p. I-6357, punctul 14, precum și Hotărârea Italia și Sardegna Lines/Comisia, citată anterior, punctul 33).
- 38 Cu toate acestea, trebuie amintită poziția adoptată de Curte în Hotărârea Italia și Sardegna Lines/Comisia, citată anterior, cu privire la Decizia 98/95/CE a Comisiei din 21 octombrie 1997 privind ajutorul acordat de Regiunea Sardinia (Italia) pentru sectorul navigației în Sardinia (JO 1998, L 20, p. 30), care obliga Republica Italiană să recupereze de la fiecare beneficiar al împrumuturilor și leasingurilor în litigiu partea de ajutor inclusă în sume. Astfel, la punctele 34 și 35 din hotărârea citată, Curtea a dispus că, întrucât Decizia 98/95 nu se referea la întreprinderea Sardegna Lines numai în calitatea sa de întreprindere din sectorul navigației în Sardinia, ci și în calitatea sa de beneficiar real al unui ajutor individual acordat în temeiul regimului respectiv și a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie, decizia respectivă privea întreprinderea în mod individual, iar acțiunea acesteia împotriva deciziei era admisibilă.
- 39 Contrar susținerilor Comisiei, cazul este identic cu cel din speță deoarece reclamantele se află într-o poziție diferită de cea a reclamantilor pentru care o decizie a Comisiei prezintă caracterul unei măsuri cu aplicabilitate generală. Astfel, decizia atacată le privește pe reclamante nu numai în calitate de întreprinderi din sectorul transportului rutier de mărfuri din regiune, beneficiare potențial ale regimului de ajutoare în litigiu, ci și în calitate de beneficiari reali ai ajutoarelor individuale acordate în baza regimului respectiv și a căror recuperare a fost ordonată de către Comisie. Astfel cum reiese de la punctele 10 și 11 din hotărârea atacată, numărul de cereri admise și quantumul creditelor prevăzute pentru ajutoarele în litigiu în perioadele cuprinse între 1981 și 1985, precum și între 1985 și 1995, au fost precizate la punctul II din motivele deciziei atacate, Comisia neputând așadar să ignore existența beneficiarilor reali menționați.
- 40 Dat fiind că, din considerațiile anterioare, rezultă că, în speță, acțiunile reclamantelor erau admisibile, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept prin neinvocarea din oficiu a unui motiv de inadmisibilitate pe motiv că decizia atacată nu le privea în mod individual pe acestea din urmă.
- 41 Rezultă că recursul incident al Comisiei trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la fond

- 42 În susținerea recursului, Republica Italiană invocă două motive. Prin intermediul primului motiv, aceasta susține, în esență, că Tribunalul a încălcat articolul 92 alineatul (1) din tratat. Prin intermediul primului aspect al acestui motiv, aceasta consideră că Tribunalul a comis o eroare de drept prin interpretarea dispoziției menționate. Prin intermediul celui de al doilea și al treilea aspect al motivului menționat, aceasta susține că, urmare a unei erori de apreciere, Tribunalul a declarat că ajutoarele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri (denumite în continuare „ajutoarele în litigiu”) au avut efecte asupra comerțului intracomunitar și a concurenței și, în consecință, trebuie să fie considerate regimuri de ajutoare noi care fac astfel obiectul obligației de notificare prevăzute la articolul 93

alineatul (3) din tratat. Prin intermediul celui de al patrulea aspect al aceluiași motiv, se susține că hotărârea atacată este viciată de insuficiența motivării în privința efectului ajutoarelor în litigiu asupra comerțului. Prin intermediul celui de al doilea motiv, referitor la cererea de rambursare a ajutoarelor respective, Republica Italiană afirmă că Tribunalul a comis o eroare de apreciere, precum și o încălcare a principiului proporționalității și a principiului protecției încrederii legitime.

Cu privire la primul motiv

Cu privire la primul aspect al primului motiv întemeiată pe eroarea de drept comisă de Tribunal la interpretarea articolului 92 alineatul (1) din tratat

— Argumentele părților

- 43 Republica Italiană și Collorigh și alții susțin că Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că articolul 92 alineatul (1) din tratat nu trebuie interpretat restrictiv în sensul că impune existența unui efect real și concret al ajutoarelor menționate de dispoziție asupra comerțului intracomunitar. Potrivit acestora, Tribunalul ar fi trebuit să interpreteze dispoziția în sensul că impune Comisiei să stabilească și să precizeze concret dacă întreprinderile au suferit un prejudiciu și, dacă este cazul, câte dintre acestea erau implicate.
- 44 În schimb, potrivit Comisiei, aceasta nu era obligată, ca, de altfel, nici Tribunalul, să verifice dacă măsurile de ajutor cauzaseră în fapt prejudicii altor întreprinderi comunitare. Această evaluare nu este impusă nici de textul articolului 92 din tratat, care face o simplă referire la riscul denaturării concurenței, nici de structura dispoziției menționate. În plus, examinarea ar fi aproape imposibil de efectuat, în special pe piețele fragmentate care se caracterizează prin prezența foarte multor operatori.

— Aprecierea Curții

- 45 În acest sens, trebuie subliniat că articolul 92 alineatul (1) din tratat definește ajutoarele pe care le reglementează ca fiind ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau sectoare de producție, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale între statele membre.
- 46 Normele de procedură stabilite de tratat diferă în funcție de cazul în care ajutoarele constituie ajutoare existente sau ajutoare noi.
- 47 În ceea ce privește ajutoarele existente, în temeiul dispozițiilor articolului 93 alineatele (1) și (2) din tratat și conform principiului securității juridice, în cadrul verificării permanente a ajutoarelor, în cazul în care, după ce părților în cauză li s-a solicitat să-și prezinte observațiile, Comisia constată că ajutorul nu este compatibil cu piața comună în conformitate cu articolul 92 din tratat sau că acest ajutor este utilizat în mod abuziv, aceasta hotărăște suspendarea sau modificarea ajutorului de către statul în cauză în termenul stabilit de Comisie. Așadar, se pot pune în aplicare astfel de ajutoare în mod legal atâta timp cât Comisia nu a constatat incompatibilitatea acestora (a se vedea Hotărârea Italia/Comisia, citată anterior, punctele 23 și 25, și Hotărârea Banco Exterior de España, citată anterior, punctul 20).
- 48 Referitor la ajutoarele noi, potrivit articolului 93 alineatul (3) din tratat, Comisia este informată în timp util pentru a-și prezenta observațiile cu privire la proiectele destinate să instituie ajutoarele. Aceasta efectuează atunci o primă evaluare a proiectului de ajutoare. În

cazul în care, la finalul evaluării, apreciază că un proiect nu este compatibil cu piața comună, Comisia inițiază fără întârziere procedura evaluării contradictorii prevăzută la alineatul (2) de la articolul menționat. În acest caz, înainte de adoptarea unei decizii finale, statul membru în cauză nu poate pune în aplicare măsurile preconizate. Așadar, ajutoarele noi fac obiectul controlului preventiv exercitat de Comisie și, în principiu, nu pot fi puse în aplicare atâta timp cât aceasta din urmă nu le-a declarat compatibile cu tratatul.

- 49 Astfel cum a constatat Tribunalul, în special la punctele 77-79 din hotărârea atacată, la evaluarea ajutoarelor noi care trebuie să îi fie notificate în temeiul articolului 93 alineatul (3) din tratat înainte de a fi puse în aplicare, Comisia nu este obligată să demonstreze dacă există un efect real al ajutoarelor respective asupra comerțului dintre statele membre și asupra concurenței, ci dacă ajutoarele respective pot afecta aceste schimburi. În cazul în care Comisia ar trebui să demonstreze în decizie existența efectului real al ajutoarelor acordate deja, s-ar ajunge la favorizarea statelor membre care acordă ajutoare încălcând obligația de notificare prevăzută la articolul 93 alineatul (3) din tratat în detrimentul statelor care notifică ajutoarele în stadiu de proiect (Hotărârea din 14 februarie 1990, Franța/Comisia, denumită „Boussac Saint Frères”, C-301/87, Rec., p. I-307, punctele 32 și 33).
- 50 Prin urmare, Tribunalul a considerat, în mod corect, la punctul 95 din hotărârea atacată, că nu este necesar să demonstreze că unele întreprinderi comunitare suferiseră un prejudiciu din cauza acordării ajutoarelor în litigiu. Așadar, trebuie să se respingă ca neîntemeiată primul aspect al motivului, întemeiat pe eroarea de drept comisă de Tribunal la interpretarea articolului 92 alineatul (1) din tratat.

Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe efectul ajutoarelor în litigiu asupra comerțului intracomunitar și a concurenței

— Argumentele părților

- 51 Republica Italiană și Collorigh și alții susțin că Tribunalul ar fi trebuit să concluzioneze, având în vedere mai ales anumite elemente relevante din dosar, că ajutoarele în litigiu nu au avut efect asupra schimburilor comerciale intracomunitare și a concurenței. În primul rând, ca urmare a faptului că, pe de o parte, ajutoarele respective reprezentau o sumă totală foarte modestă, iar pe de altă parte, transportatorii rutieri din regiune reprezentau o parte complet marginală în sectorul transportului intracomunitar, impactul ajutoarelor respective nu putea fi decât absolut nesemnificativ. În al doilea rând, sectorul transportului internațional rutier de mărfuri, caracterizat prin contingente și acorduri bilaterale, încă nu putea fi considerat ca fiind complet liberalizat. De altfel, Tribunalul ar fi trebuit să demonstreze că nu se epuizase contingentul comunitar în vigoare pe piața transportului internațional rutier, cum se întâmpla în speță. În al treilea rând, potrivit Collorigh și alții, Tribunalul ar fi trebuit să excludă faptul că regimul de ajutoare în litigiu era în măsură să consolideze poziția financiară a întreprinderilor beneficiare pentru că ajutoarele respective aveau obiectivul de a compensa concurența din partea operatorilor din Austria, Croația și Slovenia.
- 52 Comisia răspunde, pe de o parte, că aplicarea unui regim de ajutoare de natură să favorizeze nu o singură întreprindere, ci un întreg sector, mai ales în cazul în care structura pieței se caracterizează prin prezența unui mare număr de întreprinderi de mică dimensiune, are obligatoriu influență asupra schimburilor comerciale. Astfel cum Tribunalul a subliniat în mod corect la punctul 86 din hotărârea atacată, în acest context, efectele unui ajutor chiar și relativ modest asupra concurenței și a schimburilor comerciale ar putea să nu fie neglijabile, iar ajutorul ar putea să nu fie considerat ca având o importanță redusă.

53 Pe de altă parte, în sectorul transportului internațional rutier de mărfuri, exista în Italia, dinainte de 1969, o oarecare concurență în temeiul acordurilor bilaterale încheiate de Republica Italiană. În 1981 și 1985, când s-au instituit ajutoarele în litigiu, contingentele comunitare au autorizat toți transportatorii aflați în posesia autorizațiilor necesare să stabilească orice fel de relație de trafic între două state membre și a creat sau consolidat o relație concurențială între întreprinderile stabilite în state membre diferite, cum a indicat Tribunalul la punctul 145 din hotărârea atacată. De altfel, la același punct, Tribunalul a indicat în mod corect motivele care l-au determinat să considere că avantajele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri constituie ajutoare acordate de stat în sensul tratatului.

— Aprecierea Curții

54 În primul rând, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, quantumul relativ redus al unui ajutor sau dimensiunea relativ modestă a întreprinderii beneficiare nu exclud *a priori* eventualitatea afectării comerțului dintre statele membre (a se vedea Hotărârea din 21 martie 1990, Belgia/Comisia, denumită „Tubemeuse”, C-142/87, Rec., p. I-959, punctul 43, Hotărârea din 14 septembrie 1994, Spania/Comisia, C-278/92–C-280/92, Rec., p. I-4103, punctul 42, și Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Rec., p. I-7747, punctul 81). Un ajutor de o valoare relativ redusă este de natură să afecteze concurența și comerțul dintre statele membre dacă, în sectorul în care operează întreprinderile care beneficiază de ajutor, există o concurență intensă (a se vedea Hotărârea 11 noiembrie 1987, Franța/Comisia, 259/85, Rec., p. 4393, punctul 24, și Hotărârea din 26 septembrie 2002, Spania/Comisia, C-351/98, Rec., p. I-8031, punctul 63).

55 Tribunalul, după ce a constatat că jurisprudența menționată se aplică în speță, pe de o parte, a declarat în mod corect, la punctele 84 și 86 din hotărârea atacată, că dimensiunea mică a întreprinderilor beneficiare și quantumul relativ redus al ajutoarelor acordate nu permiteau evitarea oricărui efect asupra concurenței și a comerțului în cazul în care structura pieței se caracterizează, precum în sectorul transportului rutier de mărfuri, prin prezența unui mare număr de întreprinderi de mică dimensiune. Pe de altă parte, astfel cum a subliniat Tribunalul la punctul 94 din hotărârea atacată, cu toate că transportatorii din regiune nu erau decât în foarte mică măsură implicați în sectorul respectiv, caracterul limitat al concurenței nu poate exclude aplicarea articolului 92 alineatul (1) din tratat. Tot la punctul respectiv, Tribunalul a dedus din acest fapt că ajutoarele în litigiu au consolidat poziția financiară și în consecință marja de acțiune a întreprinderilor de transport rutier de mărfuri în contul terților din regiune față de concurenții acestora și puteau, drept urmare, să aibă efecte asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.

56 Întrucât Republica Italiană nu a invocat nimic de natură să demonstreze că, în speță, Tribunalul nu a respectat principiile recunoscute de Curte în jurisprudența menționată la punctul 54 din prezenta hotărâre, argumentul referitor la efectul ajutoarelor în litigiu asupra comerțului intracomunitar și a concurenței trebuie respins ca neîntemeiat.

57 În al doilea rând, argumentul Republicii Italiene și al Collorigh și alții, conform căruia Tribunalul ar fi trebuit să concluzioneze că sectorul transportului internațional rutier de mărfuri, caracterizat prin existența unor contingente și acorduri bilaterale, încă nu putea fi considerat ca fiind liberalizat complet la data adoptării deciziei atacate și că, în consecință, ajutoarele în litigiu nu puteau fi considerate ca având vreun efect asupra concurenței, trebuie respins ca neîntemeiat.

- 58 Astfel, la punctul 92 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat că, în temeiul dispozițiilor relevante din Regulamentul nr. 1018/68, autorizațiile comunitare emise pe numele transportatorului, valabile pentru un singur vehicul, se acordau în cadrul contingentelor naționale pentru o durată de un an în ceea ce privește transportul internațional rutier de mărfuri, titularii unei autorizații de transport internațional rutier având în perioada de valabilitate dreptul de a efectua cu un vehicul, fără restricții, transport de mărfuri între statele membre la alegere.
- 59 Așadar, Tribunalul a concluzionat în mod corect că regimurile de contingentare în vigoare între 1969 și 1993 pe piața transportului internațional rutier de mărfuri au permis crearea unei situații de concurență efectivă în limita contingentelor stabilite, care putea fi afectată de acordarea ajutoarelor în litigiu.
- 60 În această privință, Tribunalul a declarat, de asemenea, în mod corect, la punctul 96 din hotărârea atacată, că, presupunând chiar că s-a epuizat contingentul comunitar, această împrejurare nu ar fi făcut posibilă constatarea absenței efectului ajutoarelor în litigiu asupra comerțului intracomunitar și a concurenței. Astfel, ținând seama de libertatea de alegere rezervată de regimurile de contingentare titularilor autorizațiilor comunitare, în ceea ce privește statele membre între care pot efectua transport internațional rutier de mărfuri, epuizarea acestor contingente nu ar oferi în niciun caz vreun indiciu asupra modului de utilizare a acestora, în special în cazul transportului cu plecare spre sau sosire în Italia ori, mai precis regiune.
- 61 În al treilea rând, potrivit unei jurisprudențe consacrate, faptul că un stat membru încearcă să apropie prin măsuri unilaterale condițiile concurențiale existente într-un anumit sector economic de condițiile care prevalează în alte state membre nu poate înlătura caracterul de ajutoare al măsurilor respective (Hotărârea din 10 decembrie 1969, Comisia/Franța, 6/69 și 11/69, Rec., p. 523, punctele 20 și 21, precum și Hotărârea din 19 mai 1999, Italia/Comisia, C-6/97, Rec., p. I-2981, punctul 21).
- 62 Rezultă că, la punctul 101 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod corect că ajutoarele în litigiu nu se puteau justifica nici prin existența unor rate de scont mai ridicate în Italia, nici prin concurența din partea operatorilor stabiliți în Austria, Croația sau Slovenia. Argumentul formulat de Collorigh și alții, conform căruia Tribunalul ar fi trebuit să excludă faptul că regimul de ajutoare a consolidat poziția financiară a întreprinderilor beneficiare pentru că ajutoarele respective aveau caracterul de a compensa concurența respectivă, trebuie respins ca neîntemeiat.
- 63 Prin urmare, al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe efectul ajutoarelor în litigiu asupra comerțului intracomunitar și a concurenței, trebuie respinsă în ansamblul său ca neîntemeiată.

Cu privire la al treilea aspect al primului motiv, întemeiat pe eroarea de apreciere a ajutoarelor în litigiu ca ajutoare noi

— Argumentele părților

- 64 Republica Italiană și Collorigh și alții contestă aprecierea Tribunalului, la punctul 145 din hotărârea atacată, conform căreia ajutoarele în litigiu, întrucât, la data instituirii lor, se încadrau în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat, trebuiau, în consecință, să fie considerate regimuri de ajutoare noi care fac astfel obiectul obligației de notificare prevăzute la articolul 93 alineatul (3) din tratat. Potrivit acestora, Tribunalul ar fi

trebuie să constate că ajutoarele, instituite în 1981 și 1985 pe o piață neliberalizată în totalitate, trebuie să fie calificate drept ajutoare existente și nu pot face obiectul, după caz, al unei decizii de incompatibilitate care produce efecte în viitor.

- 65 În schimb, deși nu contestă interpretarea dată de Tribunal ajutoarelor existente la punctele 142 și 143 din hotărârea atacată, Comisia subliniază că aceea este o interpretare foarte amplă a noțiunii de ajutoare existente. În orice caz, întrucât fuseseră instituite în 1981 și 1985 într-un sector deschis concurenței, ajutoarele în litigiu se încadrau în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat și necesitau să fie considerate drept ajutoare noi.

— *Aprecierea Curții*

- 66 În speță, astfel cum Tribunalul a subliniat deja în mod corect la punctul 5 din hotărârea atacată, sectorul transportului internațional rutier de mărfuri fusese deja deschis parțial concurenței comunitare din 1969 prin Regulamentul nr. 1018/68 și liberalizat complet începând cu 1 ianuarie 1993.
- 67 La punctul 94 din hotărârea atacată, instanța a dedus din acest fapt că ajutoarele în litigiu au consolidat poziția financiară și, în consecință, marja de acțiune a întreprinderilor de transport rutier de mărfuri în contul terților din regiune față de concurenții acestora și puteau, drept urmare, să aibă efecte asupra comerțului dintre statele membre.
- 68 Instituite în 1981 și 1985, ajutoarele în litigiu se încadrau încă de la instituire în domeniul de aplicare a articolului 92 alineatul (1) din tratat. Rezultă că, prin constatarea de la punctul 145 din hotărârea atacată că, drept urmare, ajutoarele respective trebuie să fie considerate regimuri de ajutoare noi care fac astfel obiectul obligației de notificare prevăzute la articolul 93 alineatul (3) din tratat, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept.
- 69 Prin urmare, al treilea aspect al primului motiv, întemeiat pe eroarea de apreciere a ajutoarelor în litigiu ca ajutoare noi, trebuie respins.

Cu privire la al patrulea aspect al primului motiv, întemeiat pe lipsa motivării hotărârii atacate

- 70 În ceea ce privește al patrulea aspect al primului motiv, întemeiat pe lipsa motivării hotărârii atacate cu privire la efectul ajutoarelor în litigiu asupra comerțului intracomunitar, trebuie amintit că Tribunalul a prezentat în detaliu, la punctele 76-106 din hotărârea atacată, motivele pentru care Comisia a considerat că ajutoarele respective erau în măsură să aducă atingere comerțului dintre statele membre și să denatureze concurența.
- 71 Prin urmare, al patrulea aspect al primului motiv, întemeiat pe lipsa motivării hotărârii atacate, trebuie respins ca neîntemeiată.
- 72 Având în vedere considerațiile precedente, nu se poate admite niciunul dintre cele patru aspecte ale primului motiv, prin urmare acesta trebuie respins în ansamblu ca neîntemeiat.

Cu privire la al doilea motiv

- 73 În cadrul celui de al doilea motiv, care conține trei aspecte, Republica Italiană reproșează Tribunalului, pe de o parte, că a comis o eroare de drept în măsura în care a hotărât că decizia atacată, întrucât impune recuperarea ajutoarelor în litigiu plus dobânzile aferente, este compatibilă cu principiul proporționalității și principiul protecției încrederii legitime, iar, pe de altă parte, că nu a ținut seama de sfera obligației de recuperare a ajutoarelor respective.

Cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului proporționalității

— Argumentele părților

74 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, Collorigh și alții susțin că Tribunalul ar fi trebuit să constate că Comisia a neglijat furnizarea unor elemente susceptibile să justifice faptul că recuperarea ajutoarelor în litigiu era fie rezonabilă, fie necesară. La rândul său, Republica Italiană subliniază că, chiar dacă ajutoarele respective ar fi avut un efect semnificativ asupra situației întreprinderilor beneficiare, rambursarea acestora ar însemna pentru acestea o sarcină foarte mare susceptibilă să implice un dezastru economic pentru un multe dintre acestea.

— Aprecierea Curții

75 Potrivit unei jurisprudențe constante, reamintite în mod corect de Tribunal la punctul 169 din hotărârea atacată, eliminarea unui ajutor ilegal prin recuperare este consecința logică a constatării nelegalității sale. În consecință, recuperarea unui ajutor de stat acordat în mod ilegal, în vederea restabilirii situației anterioare, nu poate, în principiu, să fie considerată drept o măsură disproporționată în raport cu obiectivele dispozițiilor tratatului cu privire la ajutoarele de stat (a se vedea Hotărârea Tubemeuse, citată anterior, punctul 66, și Hotărârea din 14 ianuarie 1997, Spania/Comisia, C-169/95, Rec., p. I-135, punctul 47).

76 Prin restituirea ajutorului, beneficiarul pierde avantajul de care beneficiase pe piață în raport cu concurenții săi și se restabilește situația anterioară plății ajutorului (a se vedea Hotărârea din 4 aprilie 1995, Comisia/Italia, C-350/93, Rec., p. I-699, punctul 22). De asemenea, din această funcție a rambursării rezultă că, în general, în afara unor circumstanțe excepționale, Comisia nu poate încălca puterea discreționară de care dispune, recunoscută în jurisprudența Curții, atunci când solicită statului membru să recupereze sumele acordate cu titlu de ajutoare ilegale, întrucât aceasta nu face decât să restabilească situația anterioară (a se vedea Hotărârea din 17 iunie 1999, Belgia/Comisia, C-75/97, Rec., p. I-3671, punctul 66, și Hotărârea din 7 martie 2002, Italia/Comisia, C-310/99, Rec., p. I-2289, punctul 99).

77 În ceea ce privește argumentul Collorigh și alții, potrivit căruia rambursarea ajutoarelor în litigiu ar reprezenta, pentru întreprinderile beneficiare, o sarcină foarte mare susceptibilă să implice dispariția de pe piață a multora dintre acestea și să provoace o criză gravă la nivelul locurilor de muncă, dar și pe plan social, astfel încât recuperarea ar fi practic imposibilă, este suficient să se precizeze că circumstanțele invocate de Collorigh și alții nu sunt deloc în măsură să demonstreze imposibilitatea recuperării ajutoarelor în litigiu. Este vorba pur și simplu de eventuale dificultăți interne.

78 Or, potrivit jurisprudenței Curții, teama de dificultăți interne nu poate justifica faptul că un stat membru nu respectă obligațiile care îi revin în temeiul dreptului comunitar (a se vedea în special Hotărârea din 27 iunie 2000, Comisia/Portugalia, C-404/97, Rec., p. I-4897, punctul 52, Hotărârea din 7 martie 2002, Italie/Comisia, citată anterior, punctul 105, și Hotărârea din 26 iunie 2003, Comisia/Spania, C-404/00, Rec., p. I-6695, punctul 55).

79 În aceste împrejurări, Tribunalul a concluzionat în mod corect, la punctul 170 din hotărârea atacată, că nu fusese prezentat niciun temei concret care să facă posibilă presupunerea că obligația de rambursare a ajutoarelor în litigiu prezintă un caracter disproporționat în raport cu obiectivele tratatului.

80 Prin urmare, trebuie respinsă primul aspect al celui de al doilea motiv, întemeiată de Republica Italiană pe încălcarea de către Tribunal a principiului proporționalității.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime

— Argumentele părților

81 Deși nu contestă jurisprudența Curții care, în general, nu permite statului membru care a acordat ajutoare incompatibile cu piața comună să invoce încrederea legitimă a beneficiarilor pentru a se sustrage de la obligația recuperării acestora, prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, Republica Italiană susține că principiul ar putea fi reformulat, mai ales în cazurile în care, ca și în speță, măsura a fost aplicată pe parcursul unei perioade foarte mari fără să implice contestații și chiar a fost legală și compatibilă cu tratatul mare parte din perioada respectivă.

82 Republica Italiană susține, pe de o parte, că limitarea în timp, prin partea dispozitivă a deciziei atacate, a obligației de recuperare a ajutoarelor în litigiu se putea justifica în speță deoarece acelea erau ajutoare instituite și acordate timp de peste 14 ani la data deschiderii procedurii de către Comisie, și anume în noiembrie 1995, iar pe de altă parte, că hotărârea atacată constituie *reformatio in pejus* a deciziei respective, care nu respecta astfel principiul protecției încrederii legitime și al securității juridice. Tocmai pentru a împiedica adoptarea unor acte referitoare la situații juridice și economice consolidate în timp s-a prevăzut, la articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 93 din Tratatul CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) că puterea de intervenție a Comisiei pentru recuperarea ajutoarelor ilegale este supusă unui termen de prescripție de 10 ani care începe să curgă din ziua în care acestea au fost acordate. Chiar dacă este vorba despre o dispoziție neaplicabilă *ratione temporis* în prezenta cauză, se pot deduce de aici criterii de evaluare utile la delimitarea în mod rezonabil a dimensiunii temporale a recuperării ajutoarelor în litigiu.

83 Collorigh și alții achiesează la această teză, subliniind totodată că este eronată afirmația Tribunalului de la punctul 173 din hotărârea atacată, conform căreia nu exista posibilitatea întreprinderilor beneficiare ale ajutoarelor în cauză de a invoca circumstanțe excepționale, care ar fi putut determina în mod legitim încrederea lor în caracterul legal al acestor ajutoare și, în consecință, de a se opune rambursării acestora. În opinia acestora, Tribunalul a luat în considerare numeroase criterii care sunt în mod cert susceptibile de a fi considerate circumstanțe excepționale.

84 Comisia răspunde că, la punctele 172 și 173 din hotărârea atacată, Tribunalul a refuzat în mod corect să constate existența unor circumstanțe excepționale de natură să justifice încrederea legitimă în legalitatea ajutoarelor în litigiu.

85 Republica Italiană nu invocă niciun argument convingător pentru respingerea constatării. În primul rând, în lipsa unui termen de prescripție, afirmația potrivit căreia măsurile erau în aplicare de 10 sau 14 ani când Comisia a deschis procedura oficială de investigare ar fi lipsită de relevanță, iar trimiterea la articolul 15 din Regulamentul nr. 659/1999 s-ar dovedi inoperantă. În al doilea rând, ar fi incorect să se pretindă că măsura în cauză a fost „legală și compatibilă cu tratatul pentru o lungă perioadă de timp”. Din contră, măsura nu a fost niciodată legală întrucât nu a fost notificată. În plus, atunci când a avut ocazia de a examina măsura, Comisia a declarat-o incompatibilă cu piața comună, iar decizia acesteia a fost

confirmată de hotărârea atacată care nu este criticată în această privință. În cele din urmă, contrar celor pretinse de Republica Italiană, incompatibilitatea nu a survenit subit, ci a caracterizat ajutoarele în litigiu încă de la data la care au fost instituite.

— Aprecierea Curții

- 86 Trebuie subliniat că nu se poate exclude posibilitatea, pentru beneficiarul unui ajutor ilegal, de a invoca circumstanțe excepționale, care au putut determina în mod legitim încrederea sa în caracterul legal al ajutorului și de a se opune în consecință rambursării sale. În acest caz, este de competența instanței naționale care a fost, eventual, sesizată să aprecieze circumstanțele în cauză, dacă este cazul după ce a adresat Curții întrebări preliminare privind interpretarea (Hotărârea din 20 septembrie 1990, Comisia/Germania, C-5/89, Rec., p. I-3437, punctul 16, și Hotărârea din 7 martie 2002, Italia/Comisia, citată anterior, punctul 103).
- 87 În speță, Tribunalul a constatat în primul rând la punctul 172 din hotărârea atacată că ajutoarele au fost acordate fără să fi fost notificate prealabil Comisiei, contrar obligației impuse statelor membre la articolul 93 alineatul (3) din tratat.
- 88 În al doilea rând, tot la punctul respectiv din hotărârea atacată Tribunalul a concluzionat în mod corect că faptul că întreprinderile beneficiare sunt întreprinderi mici nu poate justifica faptul că au avut încredere legitimă în legalitatea ajutoarelor respective.
- 89 În ultimul rând, în măsura în care Republica Italiană susține că deoarece întreprinderile beneficiare avuseseră încredere în legalitatea ajutoarelor instituite și acordate de mai mulți ani, Tribunalul ar fi trebuit să concluzioneze că respectiva perioadă îndelungată le dăduse o încredere legitimă beneficiarilor în privința recuperării ajutoarelor în litigiu care, astfel cum Curtea a hotărât deja, justifică o limitare în timp a puterii Comisiei pentru exercitarea funcției specifice, este suficient să se răspundă că termenul de prescripție trebuie să se stabilească în avans, stabilirea termenului și a normelor de aplicare fiind de competența organului legislativ comunitar (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 iulie 1972, Geigy/Comisia, 52/69, Rec., p. 787, punctul 21). La data adoptării deciziei atacate, acesta din urmă nu acționase încă pentru stabilirea unui termen de prescripție în domeniul ajutoarelor acordate în temeiul tratatului întrucât Regulamentul nr. 659/1999, intrat în vigoare la 16 aprilie 1999, nu se aplica situației de fapt din prezenta cauză.
- 90 Cu toate acestea, cerința fundamentală a securității juridice exclude posibilitatea Comisiei de a întârzia exercitarea competențelor sale pe termen nedeterminat (a se vedea Hotărârea Geigy/Comisia, citată anterior, punctele 20 și 21, precum și Hotărârea din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, Rec., p. I-7869, punctul 140). În acest sens, întârzierea Comisiei în a decide că un ajutor este ilegal și că acesta trebuie desființat și recuperat de un stat membru poate, în anumite circumstanțe, să determine o încredere legitimă a beneficiarilor ajutorului menționat, de natură să împiedice Comisia să solicite statului membru respectiv să dispună restituirea ajutorului respectiv (a se vedea Hotărârea din 24 noiembrie 1987, RSV/Comisia, 223/85, Rec., p. 4617, punctul 17). Cu toate acestea, circumstanțele cauzei care au determinat pronunțarea acestei hotărâri erau excepționale și nu prezintă nicio similitudine cu cele ale prezentei cauze. Într-adevăr, măsura care face obiectul hotărârii privește un sector care, de mai mulți ani, era beneficiarul unor ajutoare de stat autorizate de Comisie și avea scopul de a suporta costurile suplimentare ale unei operațiuni care beneficiase deja de un ajutor autorizat (Hotărârea din 28 ianuarie 2003, Germania/Comisia, C-334/99, Rec., p. I-1139, punctul 44).

- 91 În orice situație, în cazul ajutoarelor de stat nenotificate, întârzierea respectivă nu i se poate imputa Comisiei decât din momentul în care a luat cunoștință de existența ajutoarelor incompatibile cu piața comună.
- 92 În speță, este evident că, în septembrie 1995 Comisia nu avea cunoștință despre ajutoarele în litigiu. Având în vedere, pe de o parte, că ajutoarele respective nu făcuseră obiectul unei autorizații din partea Comisiei, iar pe de altă parte că aceasta nu cunoștea situația complexă în care se acordaseră ajutoarele respective, era necesar așadar să se efectueze o investigație înainte de a adopta o decizie. În aceste condiții, termenul scurs între septembrie 1995 și data adoptării deciziei atacate, respectiv 30 iulie 1997, este rezonabil. În consecință, nu i se poate reproșa Tribunalului că nu a respectat principiul protecției încrederii legitime în acest sens.
- 93 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respinsă.

Cu privire la al treilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe sfera obligației de recuperare a ajutoarelor în litigiu

— Argumentele părților

- 94 Prin intermediul celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv, Republica Italiană susține că articolul 4 din decizia atacată, la care face trimitere articolul 5 din aceasta, care prevedea recuperarea ajutoarelor incompatibile cu tratatul, nu făcea nicio diferență între ajutoarele pentru întreprinderile de transport local, regional sau național și întreprinderile de transport internațional rutier de mărfuri și că respectivul articol 4 constată fără echivoc incompatibilitatea tuturor ajutoarelor acordate de la 1 iulie 1990 de către regiune. Prin urmare, principiul conform căruia, în împrejurarea în care partea dispozitivă a unei decizii este echivocă, se poate face referire la motivele acesteia nu este pertinent în speță.
- 95 Comisia răspunde că nu este evident dacă data de 1 iulie 1990, menționată la articolul 4 din decizia atacată, se referă numai la subvențiile acordate întreprinderilor de transport local, regional sau național ori se referă totodată la cele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri. Cu toate acestea, astfel cum Tribunalul a amintit în mod corect la punctele 163 și 164 din hotărârea atacată, motivele deciziei risipeau orice îndoială în acest sens și precizau că limita temporală de 1 iulie 1990 se aplică numai ajutoarelor acordate întreprinderilor din prima categorie și nu se referă la întreprinderile din a doua categorie. De altfel, analiza efectuată de Tribunal la punctul 165 din hotărârea menționată, care se bazează pe luarea în considerare a dispozitivului deciziei atacate în ansamblu, infirmă opinia Republicii Italiene.

— Aprecierea Curții

- 96 Contrar celor pretinse de Republica Italiană, Tribunalul a constatat în mod corect, la punctul 164 din hotărârea atacată, că articolul 4 din decizia atacată este formulat într-un mod echivoc în privința obligației de recuperare, care ar putea să se refere fie la toate ajutoarele în litigiu acordate de la instituirea acestora, fie numai la ajutoarele acordate de la 1 iulie 1990.
- 97 În orice caz, trebuie amintit că, la punctul 163 din hotărârea atacată, Tribunalul s-a bazat pe principiul general conform căruia partea dispozitivă a unui act nu poate fi disociată de motivarea sa și trebuie interpretată, dacă este nevoie, ținând seama de motivele care au condus la adoptarea sa (a se vedea în special Hotărârea din 15 mai 1997, TWD/Comisia, C-355/95 P, Rec., p. I-2549, punctul 21, și Hotărârea Comisia/Portugalia, citată anterior, punctul 41).

- 98 În acest sens, la punctele 164 și 166 din hotărârea atacată, Tribunalul, pe de o parte, a concluzionat că, în lumina motivelor deciziei atacate, în special a punctului VIII ultimul paragraf din acestea, articolul 4 din decizie trebuie să fie interpretat în sensul că ajutoarele acordate în temeiul Legilor nr. 28/1981 și nr. 4/1985 de la 1 iulie 1990 întreprinderilor de transport rutier local, regional sau național, precum și ajutoarele acordate întreprinderilor de transport internațional rutier de mărfuri de la instituirea ajutoarelor în litigiu sunt incompatibile cu piața comună.
- 99 Pe de altă parte, la punctul 165 din hotărârea atacată, Tribunalul a hotărât că interpretarea respectivă reiese din lectura dispozitivului deciziei atacate considerat în ansamblu, analiza respectivă nereflectând nicio eroare de apreciere a Tribunalului.
- 100 Rezultă că al treilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe sfera obligației de recuperare a ajutoarelor în litigiu, trebuie respinsă.
- 101 Având în vedere considerațiile precedente, al doilea motiv al recursului trebuie respins în ansamblu.
- 102 Întrucât niciunul dintre cele două motive invocate de Republica Italiană în susținerea recursului său nu poate fi admis, recursul trebuie respins.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 103 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii recursului în temeiul articolului 118 din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 69 alineatul (3) din regulamentul menționat, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, Curtea poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată. Întrucât Republica Italiană și Collorigh și alții au căzut în pretenții în cadrul recursului principal, iar Comisia a căzut în pretenții în cadrul recursului incident, se impune decizia ca fiecare dintre părți să suporte propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea)

declară și hotărăște:

- 1) Respinge recursul și recursul incident.**
- 2) Republica Italiană și Impresa Edo Collorigh și alții, precum și Comisia Comunităților Europene suportă plata propriilor cheltuieli de judecată.**

Skouris

Cunha Rodrigues

Puissochet

Schintgen

Macken

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, 29 aprilie 2004.

Grefier
R. Grass

Președinte
V. Skouris